

Kvinnliga konstnärer bearbetar kriget.

Ett samarbetsprojekt mellan Sverige och Finland.

1808-09 års krig, det senaste som utkämpades på svensk mark, har 200 år senare utlöst det konstprojekt som nu är igång som ett samarbete mellan länen Västernorrland, Västerbotten och Österbotten i Finland. Upptakten ägde rum på Västerbottens museum 4-5 maj. Konstnärer från de tre länen samlades till en workshop och ett seminarium där föreläsare belyste ämnen som krigsföring, fredskamp, miljökamp, säkerhetspolitik och civilt motstånd i ett historiskt och allmänmänskligt perspektiv.

Femton kvinnor från de tre länen visade sig snart både benägna och motiverade till att göra konst som berör krigets realiteter. Att projektet vänder sig till just kvinnliga konstnärer och efterfrågar deras medverkan förklarar konstkonsulenten Lisa W Carlsson i Västernorrland så här:

-Kvinnor delar sällan mäns spontana fascination och passionerade intresse för ämnet krig. Kvinnor saknar oftast makten att fatta beslut och påverka i krig. Som en reaktion vänder vi oss till kvinnor och konstnärer som nu definierar, representerar och hanterar ämnet krig.

Projektet kommer sannolikt att arbeta med en vid definition och tolkning av begreppen krig och krigsföring. Under seminariet talade t ex Mike Winnerstig, forskningsledare vid Totalförsvarets forskningsinstitut, om krigsföring mot klimatet. Margareta Ingelstam, utbildare och aktiv i freds och rättvisefrågor sedan -80-talet, uppmanade till att föra krig mot kriget.

Samarbete över Kvarken

Med de finska konstnärernas närvaro återupplivades den goda traditionen att samarbeta över Kvarken. Även om det är slutet på den en gång gemensamma historien som gör 2009 till det märkesår som utlöst konstprojektet. Utöver stöd från landstingen i Västerbotten, Västernorrland och Österbottens konstkommission har projektet därför också stöd från den Mittnordenkommittén och Kulturfonden för Sverige och Finland. Konstkonsulenterna i de tre länen Lisa W Carlsson, Marielle Nylander och Annika Bergvik-Forsander har initierat projektet.

Definitionen av krig togs upp redan i det inledande seminariet. – När börjar krig och när tar de slut, frågade Martin Hårdstedt, historiker vid Umeå universitet. Han beskrev ingående den svenska härens svårigheter att få tillräckligt med bröd under frammarschen genom Finland under krigsvintrarna 1808 och 09. Enligt hans studier var det avgörande för förlusten. Föreläsningarna närmade sig snart vår egen tids våldsamma konflikter. Psykologen Lillemor Lagnebro beskrev sin forskning om upplevelser och erfarenheter hos de nu vuxna finska barn som skickades till Sverige för att omhändertas under andra världskriget och Finska vinterkriget. Finska krigsbarn är titeln och ämnet för hennes avhandling.

Knutte Wester, konstnär i Umeå som ofta samarbetar med människor och barn i utsatta situationer, bidrar till skildringen av den samtida krigshistorien med vittnesmål från asylsökande han lärt känna i Boliden. Han visade den gripande intervju från 2003 där den då 9-åriga kosovoalbanske pojken Gzim, på västerbottensdialekt, reflekterar över det utvisningsbeslut som strax därefter tvingade hans familj att lämna Boliden. Lejla Porovic, deltagande konstnär verksam i Sundsvall, levde med sina tre barn i krigets Bosnien, och bidrog i de efterföljande diskussionerna med ett självupplevt perspektiv på brödets betydelse under krig; Mjöl var så sporadiskt förekommande att man inte kunde förvänta sig något dagligt bröd. Linser, som det fanns mera av, fick både ersätta bröd och vara surrogat för kaffe. Ett kaffe som dracks i gemenskap och under kontemplation.

Konstnärliga strategier i fält

Det kollektivt och konstnärligt arbetande paret Ingrid Falk och Gustavo Aguerre drar ofta in andra i samarbeten, därav artistnamnet FA+. Plusset står för den skiftande tredje part de brukar söka eller få som medverkande i sina projekt. Att vara tre är en god strategi när man agerar snabbt under närmast fältmässiga former i det offentiga rummet, förklarade Aguerre. Alltså på gator, torg eller andra platser där det både finns legala ägaranspråk och outtalade territoriella anspråk från det offentliga rummets brukare. De visade exempel ur sin verksamhet och gav rent taktiska råd om snabba och effektiva metoder för bildskapande aktioner.

– En håller utkik, en utför konstverket, en samtalar och håller kontakt med de som kommer förbi och har åsikter, sammanfattade Aguerre med den slags kompetens som behövs i konstlivet idag. FA+ förmedlade erfarenheter de förvärvat i olika länder och kontexter under den work-shop som blev inledningen till konstnärernas handgripliga arbete. Make art – not war är ju konstprojektets underförstådda motto.

Efter två dagars gemenskap där det konstnärliga samarbetet över läns- och nationsgränserna genast kom igång splittrades skaran av konstnärer för att övergå till det egna ateljéarbetet. Önskemål på flera arbetsmöten finns men den planerade återföreningen sker inte förrän det är dags att ställa ut 15 konstverk tillkomna under inflytande av och reflektioner kring företeelsen krig. Med början i mars 2010 kommer verken att visas på Västerbottens museum i Umeå, Härnösands konsthall och Jakobstads museum.

De konstnärer som deltar i projektet är från Västernorrland Åsa Bergdahl, Kirstie Ekelund, Lejla Porović, Gunnel Oldenmark och Ann-Kristin Källström. Från Västerbotten deltar Margareta Holmlund, Margareta Klingberg, Karin Laaja, Eva Anna Hertov, Rebecka Adelhult Feklistoff. Deltagande österbottniska konstnärer är Susanne Hedman, Mia Damberg, Anna Ulff, Eva Forsman och Malin Simons.

Text: Margareta Klingberg

Bild: Marielle Nylander

Volym 090515